

วัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

วัดมหาธาตุวรวิหาร

วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สร้างตั้งแต่สมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งเขมร ราชวงศ์สุวณฺโพนศตวรรษที่ 18 ถนนเขาสูง ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่เกือบใจกลางเมืองราชบุรี ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง เดิมเรียกว่า “วัดหน้าพระธาตุ” “วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ” มีพระปรางค์ก่อด้วยศิลาแลงสูง 12 วา ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังที่พระปรางค์ เป็นวัดที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ปัจจุบันมีพระธรรมปัญญาภรณ์ (ไพฑูริย์ ชินวิโส ป.ธ.7) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 15 เป็นเจ้าอาวาส

ประวัติความเป็นมา

แรกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยทวารวดี ราชวงศ์สุวณฺโพนศตวรรษที่ 13 ต่อมาในราชวงศ์สุวณฺโพนศตวรรษที่ 18 วัฒนธรรมเขมรจากราชอาณาจักรกัมพูชาได้แพร่เข้าสู่ดินแดนราชบุรี จึงได้มีการก่อสร้างและดัดแปลงศาสนสถานกลางเมืองราชบุรีขึ้นเป็นพระปรางค์ และสร้างกำแพงศิลาแลงล้อมรอบเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของเมืองตามคติความเชื่อเรื่องภูมิจักรวาลของเขมร ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนต้น ราชวงศ์สุวณฺโพนศตวรรษที่ 20 - 21 ได้มีการก่อสร้างพระปรางค์แบบอยุธยาซึ่งซ้อนทับและสร้างพระปรางค์บริวารขึ้นอีก 3 องค์บนฐานเดียวกัน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองราชบุรีจากฝั่งตะวันตกมายังฝั่งตะวันออก ประชาชนก็ย้ายตามความเจริญไปด้วย วัดมหาธาตุจึงกลายเป็นวัดร้างไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2338 พระภิกษุองค์หนึ่งชื่อพระบุญญา ได้ธุดงค์มาเห็นวัดนี้มีสถานที่ร่มรื่น เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรมจึงได้ขอความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนช่วยกันปิดกวาดซ่อมแซมเสนาสนะต่างๆ ในที่สุด วัดมหาธาตุจึงกลับมาเป็นศูนย์กลางของศาสนาเช่นเดิม และยังคงเป็นมาจนถึงปัจจุบัน

ปฏิมากรรมที่สำคัญ

พระปรางค์ประธาน เป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 และได้รับการซ่อมแซมเพิ่มเติมในสมัยอยุธยาตอนต้นตรงส่วนที่เป็นซุ้มด้านตะวันออก และภาพจิตรกรรมภายใน ประกอบด้วยพระปรางค์ประธานและพระปรางค์บริวาร 3 องค์บนฐานเดียวกันมีการตกแต่งองค์พระปรางค์ทั้งหมดด้วยลวดลายปูนปั้นอย่างงดงาม ด้านตะวันออกของพระปรางค์ประธานมีบันไดและซุ้มมุขยื่น ภายในเป็นคูหาเชื่อมต่อกับพระปรางค์ ผนังภายในองค์พระปรางค์ทุกด้านมีภาพจิตรกรรมรูปพระอิตตพทุเจ้า สันนิษฐานว่าเขียนขึ้นในสมัยเดียวกันกับการสร้างองค์พระปรางค์ พระวิหารหลวง อยู่ด้านหน้าพระปรางค์ภายนอกกระเบื้องดินเผา เป็นซอกอาคารในแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ฐานด้านล่างสุดก่อด้วยศิลาแลง ด้านหน้ามีมุขยื่น บนพระวิหารเคยมีเจดีย์ขนาดเล็กตั้งอยู่ แต่พังทลายลงหมด บนฐานวิหารมีอาคารไม้โถง หลังคาเครื่องไม้มุงสังกะสี อาคารหลังนี้กล่าวกันว่านายหิณบิดาของขุนสิทธิสุวรรณพงศ์ อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองราชบุรีเป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2454

พระวิหารนี้เคยเป็นที่ตั้งโรงเรียนพระอภิธรรมราชบุรี ภายในอาคารพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้น แกนหินทรายขนาดใหญ่แสดงปางมารวิชัย 2 องค์ ประทับนั่งหันพระปฤษฎางค์ชนกัน พุทธศิลปะแบบอยุธยา ตอนต้น ด้านข้างทั้งสองและด้านหน้าของพระวิหารที่มุมด้านตะวันออกแยกเหนือและด้านตะวันออกเฉียงใต้ มี วิหารขนาดเล็ก ประดิษฐานพระพุทธรูปหินทรายสีแดงปางมารวิชัยประทับนั่งหันพระปฤษฎางค์ชนกันคล้าย กับพระพุทธรูปบนพระวิหารหลวง

พระอุโบสถ สันนิษฐานจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมว่าสร้างขึ้นตอนปลายสมัยอยุธยาราวพุทธศตวรรษที่ 22 ซ่อมแซมครั้งล่าสุดเมื่อ พ.ศ. 2509 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคาลาด 2 ชั้น 3 ตับ เป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้อง ด้านหน้าและด้านหลังทำพาไลยื่นรองรับโครงหลังคาด้วยเสาปูนจำนวน 3 ตับ ด้านข้างมีชายคาปีกนกโดยรอบ ฐานอาคารมีลักษณะศิลปะสถาปัตยกรรมแบบอยุธยาตอนปลาย คือแอ่นโค้งคล้ายท้องเรือสำเภาหรือที่เรียกว่า แอ่นท้องช้าง ชุ่มประตูหน้าต่างปั้นปูนประดับกระจกเป็นชุ่มหน้านาง ภายในพระอุโบสถประดิษฐาน พระพุทธรูปปางมารวิชัยประทับนั่งบนฐานดอกบัว ด้านนอกโดยรอบมีกำแพงแก้วก่ออิฐถือปูนล้อมรอบ

พระมณฑป ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของพระปราสาทประธานภายนอกกำแพงแก้วปัจจุบันอยู่ในเขตสังฆาวาสของวัด เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนในผังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ยี่สิบบนฐานเขียงรองรับฐานสิงห์ ผนังรอบด้านมีชุ่มหน้าต่างทรง มณฑปด้านละ 1 ชุ่ม เว้นด้านตะวันออกเป็นชุ่มประตูทางเข้ามีบันไดขึ้น – ลง เครื่องหัวคาของพระมณฑป พังทลายลงหมดแล้ว ภายในพระมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูปทำด้วยหินทรายสีแดง ฝาผนังด้านในมี ภาพจิตรกรรมเรื่องพุทธประวัติตอนเสด็จโปรดพระพุทธรูปมารดาบนดาวดึงส์ และตอนผจญกองทัพพญามาร ปัจจุบันมีสภาพลบเลือนเกือบหมด เพราะไม่มีหลังคาคลุมทำให้น้ำฝนชะล้างสีจนภาพเลอะเลือน พระมณฑป หลังนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พระเจดีย์ เป็นเจดีย์รายเรียงเป็นแถวอยู่ด้านหน้าพระมณฑปจำนวน 5 องค์ เป็นพระเจดีย์ทรงระฆังกลม จำนวน 4 องค์ และพระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองอีก 1 องค์ ทั้งหมดเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ฐานของพระ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองมีจารึกบนแผ่นหินอ่อนความว่า พ.ศ. 2462 สามเณรเชยยะเล็ก พร้อมบุตรทิพ เจริญ ฮก เสง์พิจารณาเห็นว่า พระเจดีย์เป็นปูชนียวัตถุถาวรจึงได้พร้อมใจกันมีศรัทธาสร้างขึ้นไว้ในพระพุทธศาสนานิพ พานปัจจุโยโหตุอนาคตะฯ

ถอดบทเนื้อหาจากเว็บไซต์ <https://rbr.onab.go.th/th/content/category/detail/id/110/iid/17077> และข้อมูลที่วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดราชบุรี นำมาเรียบเรียงโดย นางสาวสมฤติ ปานณรงค์